

ТМ	Г. XXXV	Бр. 3	Стр. 1121-1126	Ниш	јул - септембар	2011.
----	---------	-------	----------------	-----	-----------------	-------

Приказ дела
Примљено: 22. 3. 2011.

Ана Јовашевић

ПРИЛОГ РАЗУМЕВАЊУ МЕЂУНАРОДНИХ ОРГАНИЗАЦИЈА*

У тежњи да обогати домаћу политиколошку, међународну и правну литературу Институт за политичке студије из Београда је објавио интересантну књигу под називом "Статутарно уређење међународних организација" аутора др Игора Јанева, научног саветника. Ово је још један покушај вредан пажње да се у монографском делу ове врсте обраде основна питања везана за појам, карактеристике, садржину, обим надлежности и деловање најзначајнијих организација универзалног карактера у оквиру и под окриљем Организације уједињених нација и утицај ових универзалних организација на односе са појединим земљама-чланицама (па тако и са нашом земљом).

У овој монографској студији су изложена и детаљно размотрена са различитих аспеката основна питања која се односе на појмовно одређење, садржину, карактеристике, природу, место, значај, циљеве, средства и улогу у савременим друштвеним токовима, како на националном, тако и на универзалном нивоу следећих међународних организација: Међународне организације рада, Међународног монетарног фонда, Међународне банке за обнову и развој, Организације УН за исхрану и пољопривреду, Организације УН за индустријски развој, Светске трговинске организације, Организације УН за просвету, науку и културу, Светске организације за интелектуалну својину и Међународне агенције за атомску енергију.

То је јединствено издање које на једном месту прегледно, јасно и систематизовано, лаким и допадљивим стилем и једноставним и разумљивим језиком садржи и анализира основне појмове везане за најзначајније међународне организације без чијег ефикасног деловања не би могла да успешно функционише ни међународна заједница у целини. Стога је издање ове врсте посебно значајно за домаће читаоце када се има у виду чињеница да наша земља у појединим од ових организација активно и успешно учествује у раду и остваривању њихових постављених циљева и задатака, а другим организацијама тежи (као што је Светска трговинска организација). Тако је познавање улоге и деловања ових међународних организација универзалног карактера значајно на исти начин као што је и познавање европских интеграција којима тежимо последњих година.

ana.jovasevic@gmail.com

* др Игор Јанев, *Статутарно уређење међународних организација*, Институт за политичке студије, Београд, 2009. године, стр. 294.

На тај начин се може доћи до релевантних закључака који су битни за сагледавање савремених кретања и трендова у међународним односима што је од значаја и за деловање наших надлежних државних органа (првенствено у сфери спољних послова и дипломатије). Наиме, поред европских интеграција којима и наша земља тежи последњих година (нарочито после демократских промена у јесен 2000. године) од значаја су за стање и перспективе наше земље уопште и глобални процеси који се одвијају у оквиру и под окриљем универзалних међународних организација о чијим основним карактеристикама говори управо и ова књига. Ово тим пре што су у многим областима друштвеног, привредног, економског, финансијског, научног, образовног или културног живота од посебног значаја активности међународних, универзалних организација које делују у оквиру и под окриљем Организације уједињених нација, поред свакако значајних активности у оквиру Савета Европе и Европске уније на овом пољу.

Како би домаћа, не само стручна, већ и шира читалачка публика могла да задовољи своју знатижељу о деловању и улози појединих међународних организација уопште, па тако и према нашој земљи и наше земље према овим организацијама, потрудио се др Игор Јанев објављујући књигу под насловом "Статутарно уређење међународних организација". Тако ће ово вредно дело несумњиво обогатити домаћу политиколошку, међународну, културолошку, образовну, научну и правну литературу у овој области. Ради се о јединственом монографском делу које свеобухватно и мултидисциплинарно обрађује бројне и различите појмове, институте, принципе и проблеме везане за организацију, надлежност и деловање више најзначајнијих универзалних организација које имају глобални значај у међународним односима 21. века.

Иако је ова књига урађена у оквиру пројекта "Друштвене и политичке претпоставке изградње демократских институција у Србији", она корисно може да послужи свима који се у процесу основног, допунског или специјалистичког образовања, као и у свакодневном раду срећу за материјом организације и деловања међународних организација у савременим друштвеним процесима. Овај је рукопис настао као плод вишегодишњег бављења аутора проблематиком политике, регионалне и универзалне међународне сарадње, међународног права и међународних односа.

Садржина посматране књиге свеобухватно излаже материју везану за деловање низа међународних организација у целини и њихових појединих органа, како у међусобним односима, тако и у односима са другим земљама, па тако и у односу на нашу земљу. Тој основној намени аутор је прилагодио начин, систематику, метод, стил и садржину излагања посматране проблематике. У тежњи да олакша свим заинтересованим лицима упознавање са овом доста динамичном, сложеном, обимном и разуђеном материјом, аутор је настојао и у великој мери успео да на савремен, једноставан и приступачан начин изложи теоријске, упоредноправне и практичне аспекте, обележја и карактеристике најзначајнијих појмова и института у систему организације, надлежности, средстава и деловања ових глобалних организација у систему ОУН у осваривању својих циљева.

Ова монографија, заправо, разматра структурално устројство и функционисање више посматраних међународних организација као што су: Међународна организација рада, Међународни монетарни фонд, Међународна

банка за обнову и развој, Организација УН за исхрану и пољопривреду, Организација УН за индустријски развој, Светска трговинска организација, Организација УН за просвету, науку и културу, Светска организација за интелектуалну својину и Међународна агенција за атомску енергију и убрзани развој нормативноправне регулативе у овој области. Целокупна материја садржана у објављеној књизи је изложена у шест глава са уводом, закључком и списком коришћене литературе. На крају, књига садржи обиман преглед домаће и иностране политиколошке, међународне, културолошке и правне литературе, списак најкоришћенијих електронских адреса, као и преглед важећих правних прописа и међународних докумената из ове области.

Први део приказане књиге коју топло препоручујемо не само стручној, већ још више општој, лаичкој јавности под називом "Општа обележја и појам међународних организација" (стр. 17-36), као што је и логично, разматра основна питања везана за појамно дефинисање међународних организација, њихов историјски постанак и развој, деобу на универзалне и регионалне организације, циљеве и улогу, те правну природу ових субјеката међународног јавног права поред "државе" као основног субјекта међународног права "у доба рата и у доба мира". При томе се аутор задржава и на анализи међународних организација уопште, њихове улоге у савременим друштвеним процесима, садржине, карактеристика, као и циљева, средстава и видова њиховог деловања. Но, ова излагања нису само сувопарно набрајање теоријског карактера, већ се одликују и савременим приступом аутора у посматрању актуелне проблематике савремених тенденција у међународним односима са почетка трећег миленијума.

Ова излагања већ на самом почетку указују на изузетну динамичност међународних односа и улоге појединих субјеката међународног општења, па тиме и међународних организација који условљавају и појачано интересовање савремене политике за њихово изучавање са различитих аспеката, како у националним, тако и у међународним размерама. У овом делу посматране књиге, као што је и логично, изложени су основни појмови и институти везани за појам, улогу и деловање међународних организација уопште при чему је аутор изложио бројна појмовна и садржинска одређења, дата како од стране домаћих, тако и од иностраних аутора.

Аутор такође у овом делу монографије анализира и различита теоријска схватања о спољној политици земаља, као и о међународној политици, односно међународним односима и сарадњи између појединих земаља и међународних организација као значајним елементима политике сваке савремене земље уопште, а посебно као сегменту спољне политике. То је и разумљиво будући да без развијених и вишеструких међународних односа и сарадње међу појединим земљама, нема ни ефикасне и квалитетне привредне, економске, финансијске, културне, техничке и политичке сарадње. Ова међународна сарадња се у савременим условима све више одвија не само непосредно између појединих земаља и њихових надлежних државних органа (министарстава и дипломатије), већ све више и посредством различитих регионалних (у првом реду Савета Европе, Европске уније, Арапске лиге, Организације азијских земаља – АСЕАН, Организације афричких земаља и др.), као и универзалних међународних организација.

Глава друга под називом "Статутарно уређење међународне организације за бригу о социјалним односима и радном законодавству" (стр. 37-64)

бави се различитим аспектима организације, устројства и деловања Међународне организације рада (МОП). На овом месту је посебно детаљно изложена и анализирана садржина оснивачког акта (Статута) и других докумената ове организације, правни статус, организациона структура, деловање, циљеви и средства којима се ова организација служи у остваривању постављених задатака из области радног и социјалног законодавства. На овом месту су такође изложена бројна међународна акта из ове области при чему је анализиран и степен њихове имплементације у појединим националним законодавствима. За остварење наведених циљева поједине земље приступају овој међународној организацији чијим посредством, али и у непосредним билатералним или мултилатералним односима предузимају поједине активности у успостављању, развијању и ширењу међусобне сарадње на пољу заштите права радника по основу текућег и минулог рада.

Глава трећа носи назив "Привредно економска и финансијска делатност и међународно организовање" (стр. 65-210) представља најзначајнији и најобимнији део ове монографске студије што на посредан начин указује на значај економских, привредних и финансијских питања за међународну заједницу и потребу успостављања универзалних стандарда заштите у овој области. У овом делу свога рада аутор је анализирао улогу, деловање, циљеве, организацију, карактеристике и обележја најзначајнијих универзалних организација у овој области као што су: Међународни монетарни фонд, Међународна банка за обнову и развој, Организација УН за исхрану и пољопривреду (FAO), Организација УН за индустријски развој (UNIDO) и Светска трговинска организација (WTO). На овом месту у књизи је, заправо, анализирана садржина оснивачних аката наведених међународних организација у погледу чланства појединих држава, чланских права, односно статуса чланица ове организације, њихових права, обавеза, али и одговорности за остварење постављених циљева.

Но, успешно остваривање циљева наведених међународних организација зависе у великој мери од организације и деловања њихових појединих органа, па је њиховој природи, садржини деловања, надлежностима и међусобном односу, али и о деловању према појединим земљама аутор посветио знатан део свога излагања у трећој глави ове монографске студије. Овде је детаљно изложена њихова унутрашња организација у оквиру које се, по правилу, разликују следећи органи: а) Генерална скупштина, б) Извршни савет и в) Секретаријат на челу са Генералним секретаром. Деловање појединих органа у сваком конкретном случају зависи од односа и сарадње ових органа са националним органима који постоје у свакој појединој земљи-чланици ових организација, посебно од њихове сарадње са другим специјализованим органима, установама и агенцијама.

Четврта глава носи назив "Међународно интелектуално организовање у областима културе, науке и просвете" (стр. 211-228). На овом је месту аутор детаљно анализирао организацију, надлежност и деловање Организације УН за просвету, науку и културу (UNESCO). Ради се, наиме, о организацији која има ванредно значајне задатке међу којима се посебно издвајају: а) подстицање просветних, културних и научних активности, б) помагање међународне сарадње у овим областима, в) пружање помоћи земљама – чланицама у њиховом раду на остваривању што већег напретка у тим областима и г) прикупљање одговарајућег материјала и информација које могу ко-

ристити земљама – чланицама у спровођењу њихових активности. При томе се као основне сфере деловања UNESCO-а јављају: култура, обазовање, друштвене науке, природне науке, комуникације и залагање за опште циљеве и правце деловања Организације уједињених нација. Све ове области деловања UNESCO-а се могу поделити на: 1) редовне активности које су везане за "Major Programmes" и 2) дугорочне програме као што су: MAB, IGCP, IHP итд о чему аутор детаљно излаже у овом делу своје монографске студије.

У петој глави под називом "Интелектуална својина и међународно организовање" (стр. 229-250) аутор је анализирао садржину и дејство више међународних уговора којима је уређен међусобни однос, сарадња и деловање надлежних органа појединих земаља у области уређења и заштите права интелектуалне својине (ауторских и сродних права и права индустријске својине). Заправо, у оквиру Светске организације за интелектуалну својину (WIPO) је донето више међународних докумената који постављају систем међународних стандарда у овој области које су поједине земље обавезне да имплементирају у националном законодавству. Управо због улоге и значаја појединих интелектуалних права и потребе њихове ефикасне и квалитетне заштите аутор је значајну пажњу на овом месту посветио анализи садржине појединих међународних докумената, као и улози, надлежностима и деловању Светске организације за интелектуалну својину и њених појединих органа и агенција на пољу успостављања јединственог система свеобухватне заштите интелектуалних права.

Ту су изложене карактеристике бројних међународних докумената на основу којих је и наша земља успоставила ефикасан систем заштите права интелектуалне својине доношењем више закона последњих година. Поред излагања, описа и анализе решења инаугурисаних наведеним међународним документима аутор је знатну пажњу и место у свом раду посветио и критичном осврту на таква решења, указујући на њихову недоследност или проблеме у примени у законодавству и пракси у конкретним ситуацијама. На овом месту свакако је вредан изузетне пажње напор аутора да на јасан, прегледан и систематичан начин изложи основне карактеристике, правце деловања, организацију, надлежност, задатке и улогу ове међународне организације.

И на крају под називом "Нуклеарна безбедност и стратешко међународно организовање" (стр. 251-276) аутор излаже основне садржаје који су везани за појам, карактеристике, деловање, циљеве и организациону структуру специфичне међународне организације – Међународне агенције за атомску енергију. На овом је месту аутор детаљно, аргументовано, јасно и прегледно анализирао садржину, правце и циљеве, као и услове за креирање деловања ове међународне организације чији значај данас све више долази до изражаја при реалним ризицима од акциденталног угрожавања нуклеарне безбедности.

У излагању ове веома сложене, разуђене и обимне материје која је везана за појам, карактеристике, садржину, деловање, улогу, значај и историјски развој, односно перспективе деловања најзначајнијих међународних организација у оквиру и под окриљем Организације уједињених нација, њихове организационе структуре и начина деловања, аутор је вешто користио сву расположиву домаћу и нарочито инострану литературу, као и актуелну праксу што има велику употребну и практичну вредност.

Рад је писан једноставним и разумљивим стручним језиком, прегледно и систематизовано, јасним, лаким и допадљивим стилем што га чини изузетно погодним за поимање и разумевање посматране материје улоге, значаја и деловања универзалних међународних организација у савременим политичким, привредним и друштвеним процесима на глобалном нивоу. По својој садржини, обиму и начину третирања, као и продубљености посматраних тема, уоченим питањима и проблемима, као и начином њиховог решења, то је један аналитичко-синтетички стваралачки рад који одражава не само висок степен познавања материје из области: међународне политике, међународних односа, дипломатије, сарадње у међународној заједници, већ и изванредан педагошки приступ.

Ове одлике уз постојање бројних оригиналних гледишта аутора у теоријском и практичном разрешавању појединих питања која су везана за стање и тенденције у односима наше земље са појединим посматраним међународним организацијама у целости или у појединим областима чине овај рад интересантним и корисним за сваког читаоца, па га препоручујемо најширој читалачкој јавности. У сваком случају овим је делом обogaћена домаћа правна, политиколошка и дипломатска литература.